

100 LET SLOVENSКИH MEDICINSKIH SESTER

Monika Ažman o krizi v zdravstvu: Bomo zdravili samo od ponedeljka do petka?

Predsednica Zbornice zdravstvene in babiške nege si že leta prizadeva izboljšati razmere v poklicu, za katerega pravi, da je bila poklicana že kot otrok.

[Odpri galerijo](#)

Monika Ažman: "Naše izobraževanje temelji na točkah, na medicinsko fakulteto se lahko načeloma vpišejo zgolj zlati maturanti, ki že tako celo gimnazijo vse moči usmerjajo samo v učenje, nato pa jih čaka še šest let študija, ki je usmerjen v dril, ego in mesarsko klanje. Od takšnih študentov niti ne moremo pričakovati, da bodo na koncu timski ljudje." Foto: Tjaša Barbo

Barbara Kotnik**🕒** 21.01.2024 ob 07:05

Monika Ažman je odločna, a srčna ženska. Diplomirana medicinska sestra po izobrazbi je več kot 20 let delala v neposredni klinični praksi različnih bolnišničnih oddelkov, kasneje svoje znanje predajala kot učiteljica strokovnih predmetov in praktičnega pouka na zdravstveni usmeritvi Srednje šole Jesenice, nato osem let

opravljalna delo izvršne direktorice **Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije** – Zveze strokovnih **društev medicinskih sester**, babic in zdravstvenih tehnikov **Slovenije**, od leta 2016 pa je njena predsednica.

S 35 letnimi izkušnjami je odlična sogovornica, ki brez ovinkarjenja pove, kje smo in kam drsimo v slovenskem zdravstvu. Krivice jo bolijo, rojena v znamenju ognjenega konja zase pravi, da rine naprej in želi premikati svet na bolje. Kot so ga in ga še bodo z vsakim rešenim življenjem ustvarjale zdravstvene delavke in delavci. Če jim bomo le omogočili prihodnost.

Letos mineva 100 let formalnega izobraževanja slovenskih medicinskih sester. Tudi sami ste bili del tega dragocenega izobraževanja. Kaj vas je poklicalo k tej poti?

Kot deklica sem imela hudo bolezen hrbtenice, neke vrste skoliozo in otroštvo preživela v Valdoltri. Pet let sem bila stara, ko se je začelo večmesečno zdravljenje z veliko mučilnimi napravami in veliko domotožja. Saj so bili obiski, a v daljnih 70. letih starši niso smeli biti z otrokom v bolnici. So bile pa ob meni ves čas medicinske sestre, ki so skrbele zame, mi bile v uteho in kdaj odigrale tudi vlogo mame.

Mislim, da so takrat postale moje vzornice in sem se zato v mladosti odločila postati medicinska sestra, za kar še danes verjamem, da sem bila poklicana k temu. Če bi morala še enkrat izbirati, bi se znova odločila za ta poklic, ki je zame eden najlepših, kar jih je.

” *Medicinske sestre, bolničarke, negovalke in številni zdravstveni delavci ne stavkajo, delajo naprej oziroma rešujejo težave, ki jih je stavka povzročila. Fides nas je samo zlorabil za dosego svojih ciljev, ni jim pa mar, da bi zadeve uredili sistemsko in enako za vse.* **”**

Kot medicinska sestra ste 20 let delali v različnih kliničnih okoljih, od 80. let prejšnjega stoletja, do novega tisočletja. Kaj se je v vseh teh letih v slovenskem zdravstvu najbolj spremenilo?

Najbolj je napredovala znanost, medicina. Sodobne tehnologije danes omogočajo bistveno hitrejšo, bolj poglobljeno in manj boleče diagnosticiranje in zdravljenje. Pred 35 leti smo denimo pacientom z miokardnim infarktom lahko predpisali samo večmesečno mirovanje, danes se takoj odkrije vzrok, raztopi strdek v žili, vstavi stenj ali naredi obvod do srca, da je pacient v nekaj tednih že

nazaj na svojem delovnem mestu.

Ta učinkovitost in zmogljivost tehnologije je morda tudi razlog, da veliko ljudi na zdravje gleda kot na servis avta. Pričakujejo, da jim bodo kar zamenjali rezervne dele in se grebejo, da bodo prvi na vrsti. Zelo egoistični smo postali. Nekoč je bilo samoumevno, da smo dali prednost pacientu, ki je bil v hujšem zdravstvenem stanju, danes ljudi to ne gane več in so bolj nestrpni. Pa tudi nezaupanja je več, ker so informacije lažje dostopne in se pacienti že pred pregledom samodiagnosticirajo.

Kar se ni spremenilo, pa je potreba po človečnosti. Ljudje smo še vedno ranljivi, še vedno čutimo, še vedno potrebujemo stisk roke, prijazno besedo, da nas nekdo pomiri pred ali med posegom. A to v tem neizproslem tempu tudi v zdravstvu postaja vse težje.

Monika Ažman: "Avstrijci in Nemci so na Balkanu že zdavnaj ustanovili svoje šole za medicinsko osebje, katerih šolnino študenti odplačajo tako, da se po koncu izobraževanja zaposlijo v Nemčiji in tam v zdravstvenih ustanovah oddelajo dve leti. Po dveh letih se lahko vrnejo nazaj v domovino, a se seveda nihče ne odloči za to, ko pa so take razlike v kvaliteti bivanja." Foto: Tjaša Barbo

Umetna inteligenca sicer zelo napreduje in je verjetno samo še vprašanje časa, kdaj bodo zdravstvene delavce iz mesa in krvi zamenjali roboti. Kaj pravite na to?

Določene stvari v zdravstveni negi se bodo zagotovo robotizirale. Že zdaj je na voljo veliko naprav, ki bi jih uporabljali, če bi imeli kapacitete za to, tako pa imamo stare bolnišnice, s premajhnimi hodniki in vrati ter premalo prostora okoli bolniških postelj, da bi izkoristili še več pripomočkov, ki bi zdravstvenim delavcem olajšali delo z dvigovanjem in obračanjem pacientov ter tako naprej. Ljudje bodo torej še vedno ključni, da bodo upravljali z novo tehnologijo.

Nam pa umetna inteligenca odpira tudi vrata k novim načinom zdravljenja. Na pohodu je genomika, ki je bližje, kot si mislimo, in nam bo omogočila zdravljenje, personalizirano glede na genski zapis posameznika, tako da bo pristop k pacientu res individualen. Seveda se postavlja vprašanje, kdo si bo to lahko sploh privoščil, a hkrati bo na ta način mogoče tudi prihraniti, ker bo zdravljenje bolj učinkovito. Morda bo z uporabo umetne inteligence nekaterim res uspelo, da bodo postali celo nesmrtni.

PREBERITE ŠE -> [Medicinska sestra Sonja Leskovar: To je resnično velika žalitev](#)

Omenili ste, da so pacienti danes bolj nestrpni in nezaupljivi. Ali ni to tudi posledica našega zdravstvenega sistema in nešteto afer, ki smo jim bili priča v zadnjih letih. Ob napakah, ki se dogajajo, ni tako neverjetno, da se ljudje bojijo za svoje zdravje in jih je strah, da bodo deležni pomanjkljive obravnave.

Javno mnenje zdravstvu v tem trenutku res ni naklonjeno, čeprav imajo ljudje v medicinske sestre še vedno veliko zaupanja. Po javnomnenjskih raziskavah smo medicinske sestre na četrtem mestu lestvice zaupanja vrednih poklicev, pred nami so gasilci, reševalci in poštarji, zdravniki pa so šele na devetem mestu (*Vir: Ogljedalo Slovenije, Valicon*). Kar ni nič čudnega, saj smo medicinske sestre tiste, ki smo s pacienti največ v stikih. Delamo 24 ur na dan, v vseh izmenah, podnevi, ponoči, pa tudi na vseh ravneh nas najdete, od zdravstvenih domov in bolnišnic do patronaže na domu, šolskih zobnih ambulant, v šolah s prilagojenim programom, socialnovarstvenih zavodih, zaporih ... Nobenega sistema ni, kjer nas ne bi našli.

Še zdaj v času stavke smo medicinske sestre tiste, ki prenaročamo paciente, torej ne stavkamo, ampak delamo. Zato pa smo tako kritične, do tega, kar se gre Fides.

” *Niso vsa delovišča enako slabo plačana, a to, da je srednja medicinska sestra, ko začne svojo profesionalno kariero na kateremkoli oddelku bolnišnice ali v domu starejših, dva plačna razreda pod minimalno plačo, je nesprejemljivo. Delovna razmerja moramo urediti za vse, in to ne samo kar se tiče plač, ampak tudi normativov. Zakaj je obseg dela v javnem zdravstvu tako nižji kot v zasebnem?* **”**

Torej stavke ne podpirate?

V bistvu sem žalostna in jezna, nad tem, kar se dogaja. Fides nas ni poklical ali vključil v pogovore, nas pa omenja v svojih izjavah, povezanih z zdravniško stavko. Medicinske sestre, bolničarke, negovalke in številni zdravstveni delavci ne stavkajo, delajo naprej oziroma rešujejo težave, ki jih je stavka povzročila. Fides nas je samo zlorabil za doseg svojih ciljev, ni jim pa mar, da bi zadeve uredili sistemsko in enako za vse.

PREBERITE ŠE -> Dr. Dušan Keber: Javno zdravstvo potrebuje zdravnike, ki jim ključna vrednota ni profit

Obljub je bilo že nešteto, še vedno čakamo na prenovo zdravstva. Čas teče, a se spremeni bore malo. Kakšna pričakovanja imate vi? Ste optimistični, da bo kdaj bolje?

Čeprav bi zase rekla, da sem večna optimistka, pa imam seveda tudi nekaj zgodovinskega spomina in po 35 letih delovne dobe nisem več tako naivna. Medicinske sestre smo zagovornice pacientovih pravic in podpiramo vsem dostopno javno zdravstvo ne pa privatizacije.

Doslej še nobena medicinska sestra ni obogatela v tem poklicu ali se okoristila v korupcijskih aferah, ki smo jim bili priča, zato me žalosti, da imamo v javnem sektorju tak sistem nagrajevanja, ki ima za izhodišče bedo, da potem ljudje gradijo na dodatkih.

Niso vsa delovišča enako slabo plačana, a to, da je srednja medicinska sestra, ko začne svojo profesionalno kariero na kateremkoli oddelku bolnišnice ali v domu starejših, dva plačna razreda pod minimalno plačo, je nesprejemljivo. Delovna razmerja moramo urediti za vse, in to ne samo kar se tiče plač, ampak tudi normativov. Zakaj je obseg dela v javnem zdravstvu tako nižji kot v zasebnem?

Skrajni čas bi bil tudi, da medicinske sestre dobimo svoj zakon. Cel Balkan ima to urejeno, pri nas pa še vedno nimamo zakona o zdravstveni negi.

Menim, da je slovensko zdravstvo trenutno v zelo kritičnem obdobju, česar bi se morali vladajoči zavedati in vlagati v to, da ga okrepimo, izobrazimo več delavcev, predvsem na področju nege, saj se populacija stara in bo vse več ljudi potrebovalo pomoč v starosti.

Je pa to pomanjkanje zdravstvenega kadra tudi globalen problem. Svetovna zdravstvena organizacija je že pred izbruhom covida ocenila, da bo do leta 2030 po svetu primanjkovalo kar 18 milijonov zdravstvenih strokovnjakov, od tega polovico medicinskih sester. Preti nam torej stalno pomanjkanje.

Monika Ažman: "Veliko ljudi na zdravje gleda kot na servis avta. Pričakujejo, da jim bodo kar zamenjali rezervne dele in se grebejo, da bodo prvi na vrsti. Zelo egoistični smo postali. Nekoč je bilo samoumevno, da smo dali prednost pacientu, ki je bil v hujšem zdravstvenem stanju, danes ljudi to ne gane več in so bolj nestrpni." Foto: Leon Vidic/delo

A samo pozivati mlade k izbiri zdravstvenega poklica verjetno ni dovolj? Že prej ste omenili, da ste bili vi k poslanstvu medicinske sestre poklicani in če smo se kaj naučili iz preteklega leta, ko nas je pretreslo nasilje nad varovanci domov starejših, je gotovo to, da ni vsak človek primeren za delo v zdravstvu, da sta nujni lastnosti osebe človečnost in empatija. Tudi zdravniki že več let opozarjajo, da se na študij medicine vpisuje preveč mladih, ki jim je glavni cilj profit, ne pa pomoč ljudem. Vi ste več let tudi poučevali na Srednji zdravstveni šoli Jesenice, kjer ste bili v neposrednem stiku z dijaki. So se generacije, ki se odločajo za zdravstvene poklice, zelo spremenile? Kaj jih vodi pri odločitvi za to?

Interes za vpis na Srednje zdravstvene šole je še vedno velik, in tu je treba poudariti, da je to med srednjimi strokovnimi šolami najbolj zahtevna smer, saj gre resnično za šolo za življenje. Ni naključje, da so že pred 100 leti postavili pogoje, kdo lahko postane zaščitna sestra, kot so takrat imenovali medicinske sestre. To so lahko bile samo psihofizično zrele ženske, stare najmanj 19 let. Tudi danes je tako, da od okrog 1.100 dijakov, ki zaključijo šolanje, večina še nadaljuje s

študijem, kar je seveda prav, saj potrebujejo znanje in izkušnje za delo s pacienti.

Problem pomanjkanja empatije, ki ga omenjate, pa je žal povezan tudi s sistemom, ki ga imamo. Naše izobraževanje temelji na točkah, na medicinsko fakulteto se lahko načeloma vpišejo zgolj zlati maturanti, ki že tako celo gimnazijo vse moči usmerjajo samo v učenje, nato pa jih čaka še šest let študija, ki je usmerjen v dril, ego in mesarsko klanje. Od takšnih študentov niti ne moremo pričakovati, da bodo na koncu timski ljudje.

Pri izobraževanju zdravstvene nege je sistem še vedno nekoliko drugačen. V Sloveniji je osem fakultet, tako da je lahko sprejet skoraj vsak, ki si to res želi. Kar v zadnjih letih opažamo, pa je, da so med generacijami spremenile dolgoročne želje. Nekoč si si poklic izbral za vse življenje, danes pa tudi zdravstveni delavci ne razmišljajo več tako.

V zdravstveni negi mladi celo predlagajo, da bi delali kot samostojni podjetniki, torej samo takrat, ko bi njim ustrezalo. Svoboda in prosti čas se cenita bolj kot poslanstvo. A tako ne bo šlo. Ko je življenje na nitki, ne moreš reči, danes je vikend, pridite raje v ponedeljek. Bomo zdravili samo od ponedeljka do petka? Rojevali in umirali samo med tednom?

” *Primanjkuje nam učiteljev v zdravstvenem izobraževanju, ne gradimo novih šol ... To se bo poznalo na našem zdravstvu in negi. Dobrega kadra namreč ne moreš ustvariti v kratkem času, potrebuje znanje, mentoriranje, vodenje, da se nauči reda, ker zdravstvo brez reda je to, kar imamo danes, kaos.* **”**

Mislím, da danes mladi dobro vedo, da samostojno podjetništvo ni idealen način zaposlitve, ampak so o njem prisiljeni razmišljati, ker so pogoji za življenje v naši družbi iz dneva v dan slabši. Prepričana sem, da bi še vedno večina mladih izbrala zaposlitev za nedoločen čas, če bi to pomenilo, da bodo dobili pošteno plačilo in da jim bo omogočeno dostojno življenje. Tako pa si s plačo danes niti stanovanja ne morejo privoščiti, kaj šele oddih in počitnice. Ne gre torej samo za prosti čas in užitke, ampak imamo dejansko bivanjski problem.

To drži, in če tega ne bomo uredili, nam res preti katastrofa, saj je naša zdravstvena nega podhranjena že zadnjih 20 let. 20 let se že tako malo hecamo in gradimo nakupovalne centre namesto domov za starejše občane.

Zaradi stvari, ki ste jih opisali, v tujino že leta odhajajo naši južni kolegi. Avstrijci in Nemci so na Balkanu že zdavnaj ustanovili svoje šole za medicinsko osebje, katerih šolnino študenti odplačajo tako, da se po koncu izobraževanja zaposlijo v Nemčiji in tam v zdravstvenih ustanovah oddelajo dve leti. Po dveh letih se lahko vrnejo nazaj v domovino, a se seveda nihče ne odloči za to, ko pa so take razlike v kvaliteti bivanja.

To se pri nas ne sme zgoditi, čeprav se ta Pandorina skrinjica počasi že odpira. Primanjkuje nam učiteljev v zdravstvenem izobraževanju, ne gradimo novih šol ... To se bo poznalo na našem zdravstvu in negi. Dobrega kadra namreč ne moreš ustvariti v kratkem času, potrebuje znanje, mentoriranje, vodenje, da se nauči reda, ker zdravstvo brez reda je to, kar imamo danes, kaos.

PREBERITE ŠE -> Aleksander Doplihar: Čakalne vrste so umetno ustvarjene

Vem, da nas vse jezijo čakalne vrste v zdravstvu, a ko človek stopi v bolnico ali v dom starejših, vidi, da biti medicinska sestra ali zdravstvenik, negovalka ali negovalec ni lahko delo. Ljudje, v teh poklicih premorejo ogromno predanosti.

Včasih se pošalim, da v zdravstveni negi žal ni Chanelovih parfumov. Popolne fit podobe z družbenih omrežij pri nas ne obstajajo. Zdravstveni delavci vidijo in izkusijo marsikaj bridkega. Samo patronažne sestre, ki obiskujejo ljudi na domu, vprašajte, kakšni bedi so včasih priča. Pa reševalce, ki na plečih nosijo nepokretne paciente tudi več nadstropji visoko. To so hudi napori in pogosto smo priča bridkim zgodbam.

A poslanstvo je tisto, ki odtehta vse. To, da oskrbiš pacienta, da nekemu pomagaš do ozdravitve, da na svet pripelješ dojenčka. Vsako rešeno življenje, vsako preživetje je neprecenljivo in razlog, da vztrajamo in še naprej s toliko srčnosti opravljamo to delo. Tega ne zmore vsak. Obenem pa je ta poklic tudi velik privilegij, zato bi se morali zahvaliti tudi pacientom, ki nam zaupajo, da jih zdravimo.

100 let izobraževanja medicinskih sester v Sloveniji

Monika Ažman o razvoju poklica medicinske sestre v Sloveniji:

»Prva slovenska medicinska sestra se je izobrazila že pred ustanovitvijo šole na Slovenskem. To je bila **Angela Boškin** iz Pevma pri Gorici, ki je leta 1918 diplomirala za poklic »skrbstvena sestra«, v prvi šoli za socialno-skrbstveno delo na Dunaju.

Med prvo svetovno vojno je postala potreba po medicinskih sestrah velika, moški so namreč šli na fronto, ženske pa so bile tiste, ki so oskrbovale ranjence. A ne samo to, z izgubo velikega deleža prebivalstva je bilo še toliko bolj pomembno zaščititi rodnost, tako da so prve medicinske oziroma tedaj znane kot zaščitne sestre opravljale večinoma preventivno funkcijo in predvsem skrbele za matere in otroke. Učile so jih higijene, pa kako skrbeti za otroke, tudi, kdaj in s čim jih hraniti, skratka izvajale so ukrepe, ki bi preprečevali boleznin smrt, saj je bilo treba zmanjšati umrljivost.

Kmalu po prvi svetovni vojni so zaščitne sestre dobile tudi svojo prvo slovensko šolo v Ljubljani, in sicer leta 1924, kar je bilo zelo napredno ne samo na Balkanu, ampak tudi v primerjavi z zahodno Evropo. Ker sprva še ni bilo učbenikom, so se medicinske sestre učile od zdravnikov in zapiskov, že leta 1927 pa so ustanovile našo organizacijo, saj so se zavedale, da bodo delale hitreje in bolje, če se med seboj povežejo.

Na začetku je izobraževanje za medicinsko sestro trajalo eno leto, kasneje se je podaljšalo na dve, leta 1946 na tri, 1950 pa postalo štiriletno srednje strokovno izobraževanje, kot ga poznamo še danes. V 50. letih smo dobili tudi višjo šolo za medicinske sestre, z vstopom v Evropsko unijo pa nato še visoko strokovno študijsko smer ter z njo prve diplomirane medicinske sestre.

Poleg 100 let izobraževanja medicinskih sester smo lani praznovali tudi 270 babištva na slovenskem, pohvalimo pa se lahko tudi s 65 leti patronažnega zdravstvenega varstva, kar je pomemben doprinos zdravstvu, ki ga zahodna Evropa odkriva šele danes. To moramo negovati in ohraniti.«